

Preek zondag 24 februari 2019 – ds. Jetty Scheurwater

Thema: Het ondenkbare doen

Lezingen

Genesis 45: 3-11 + 15

Lucas 6: 27-38

Preek

“En tegen jullie, die Mij willen volgen, zeg Ik ‘Heb je vijand lief’ (Lucas 6: 27).

U weet, ik kom uit Barneveld. Daar heb ik 17 jaar gewoond. Daar komt het voor dat als jongelui niet voor 12 uur op zaterdagavond binnen zijn, ze hun huis niet inkomen. Daar komt het voor, dat als jongeren een andere weg gaan dan hun ouders, dat de ouders de band met het kind verbreken, omdat het kind in hun ogen zondigt.

Er zijn ouders in Nederland die een kind hebben in IS-gebied in Syrië. Die laten niet los, die willen dat hun kind terug mag naar dit land. Voor andere mensen in dit land zijn die kinderen ‘de vijand’.

Met deze voorbeelden wil ik laten zien hoe vijandsdenken er concreet uit kan zien. Het gaat niet om een gevoel. Het interesseert Jezus volgens mij niks of we die vijand lief vinden. Sterker nog: ik denk dat Jezus heel goed snapt dat wij iemand, die we als een vijand beschouwen, helemaal niet lief vinden. Dat kan emotioneel helemaal niet. Maar wat is er dan aan de hand?

Ik wil met u een soort ‘via negativa’ afleggen, een route langs allerlei aspecten waarover het zou kunnen gaan, maar waarover het niet gaat als Jezus zegt ‘Heb je vijand lief’. Zie het maar als een de spiraal van een slakkenhuis dat naar een middelpunt leidt: we wikkelen de spiraal af en als ik bij het centrum ben, hoop ik dat er ruimte is ontstaan om iets te ontvangen van waar Jezus het wel over heeft.

We staan vooral stil bij twee grote woorden die alle andere woorden in dit gedeelte omlijsten: ‘Heb je vijanden lief’ en ‘Oordeel en veroordeel niet’.

Laten we het afwikkelen beginnen bij degenen tegen wie Jezus zegt ‘Heb je vijand lief’. Hij zegt dat tegen ‘jullie die naar Mij luisteren’. En daarmee heeft hij het over ons. Wij zijn degenen die naar Hem luisteren. Het is tegen ons dat Hij zegt: ‘Heb je vijanden lief’.

Er staat dus niet een soort algemene opmerking, die we de wereld maar in kunnen slingeren, die overal en voor iedereen geldt. Jezus spreekt een doelgroep aan: zijn volgelingen.

Als we het draadje verder afwikkelen, moet nog een keer duidelijk worden benadrukt, dat Jezus niet bedoelt dat we onze vijanden eigenlijk wel lief en schattig moeten vinden. Dat is niet aan de orde. U en ik *hebben* vijanden, dat kan heel persoonlijk zijn. Iemand waarmee het totaal niet klikt. Die het slechtste in je bovenhaalt. Je ziet die persoon en je voelt de adrenaline, de weerstand al in je lijf omhoog komen.

Het kan iemand op je werk zijn, die het bloed onder je nagels haalt. De vijand kan ook iemand zijn zoals in het verhaal van Esther, iemand die jou helemaal niet kent, maar die een mening over jou heeft omdat jij ‘Nederlander’ bent of ‘Marokkaan’, of ‘Jood’ bent. *Wij* hebben vijanden en *anderen* kunnen *ons* als vijand zien. Het is belangrijk dat we dat durven erkennen. Vijandsdenken gebeurt niet alleen in een oorlog, waarin je heel concreet partij moet kiezen. Het komt ook voor in een samenleving in vreedstijd. Sommige moslimgroepen noemen christenen ‘christenhonden’. Sommige christenen noemen elke

moslim een fundamentalist. Mexicanen worden gedemoniseerd en vluchtelingen gecriminaliseerd. We spreken over 'de Russen' waar tegen we ons moeten bewapenen en de Chinezen maken ons economisch afhankelijk. Hoort u hoe gemakkelijk dat gaat? Het komt bij de christelijke gemeenschap binnen als er ineens een (Nashville-)verklaring ligt waar het over 'de homo's', 'de transgenders', 'de biseksuelen' gaat. Mensen worden ineens hun seksuele geaardheid of het lijf waarin ze zichzelf herkennen. Een naam heb je niet meer, een persoonlijke identiteit is volledig weg.

Vijandschap: we projecteren iets op de ander wat ons niet aanstaat. Het zou heel goed kunnen zijn dat het iets is wat binnen onszelf gebeurt. Het zou jaloezie kunnen zijn: die ander heeft alles wat jij ook wel zou willen hebben, maar jij hebt het toevallig niet en die ander heeft daar schuld aan. Maar hier heeft Jezus het niet over.

Laten we de draad verder afwickelen. Geen vijandsdenken - is dat mogelijk? Of liever gezegd: kun je ook *niet* oordelen? Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik denk dat we voortdurend oordelen. Er kan iemand binnenkomen en we denken: 'nou, die heeft ook een jurk aan waar ik niets aan vind' of 'wat die met zijn haren heeft laten doen?' Het gebeurt al voordat je erbij nadent.

Kunnen we zonder oordelen? Gaat het niet in geloof, in het leven om goed en kwaad te scheiden, te onderscheiden?

Laten we wel wezen: het hoort toch bij het groeien van een kind naar volwassenheid dat leert onderscheiden? Als een kind van 12 jaar zegt: 'ja ik heb mijn tanden gepoetst', maar het niet gedaan heeft, dan accepteren we dat omdat we begrijpen dat het kind nog niet alles overziet. Maar we verwachten van elke volwassene dat hij snapt waarom tanden moeten worden gepoetst. Je kunt toch niet leven zonder je oordelen te vormen?

Paulus heeft het over de gemeente van Christus als het lichaam van Christus. In dat lichaam is er diversiteit: het oog, het oor, de hand en de voet. Hij maakt ook onderscheid. Hij zegt er ook achter aan dat het oog niet zonder het oor en de hand niet zonder de voet. Hij maakt onderscheid, maar wil niet scheiden. Maar het feit dat hij dat opschrijft betekent voor mij dat het blijkbaar wel zo werkte, ook in de christelijke gemeente.

En toch zeg ik opnieuw: hier gaat het niet over als Jezus tegen wie hem volgen zegt: 'heb je vijanden lief'. Scheiden, onderscheiden, oordelen, veroordelen; daarover gaat het wel in ons leven. Maar het is niet waar Jezus het over heeft.

Laten we de draad nog verder naar het middelpunt afwickelen.

Moeten we ons niet serieus af vragen of het niet heel terecht is dat de buitenwacht ons haat? Ik denk bijvoorbeeld aan de misbruiktop, die de paus in het Vaticaan heeft belegd dit weekend. Die top is dus nodig. Die is nodig omdat christenen met een voorbeeldfunctie zich allerm minst christelijk hebben gedragen. Nietzsche, een belangrijk filosoof zegt ergens: 'Ik haat christenen. Niet omdat ze christen zijn, maar juist omdat ze het *niet* zijn.' Hij verwijt de kerk van Christus dat ze niet doet wat ze zegt. Buitenstaanders walgen van de vrome, lege woorden, van schijnheiligheid, van het bedekken van onrecht, dat in de kerk gebeurt. misbruik voor kerkelijke vertegenwoordigers. De kerk leeft niet altijd wat ze zegt.

Het is goed om door de ogen van een ander naar jezelf te kijken. Daar moeten we misschien samen wel wat mee. Daar kunnen we elkaar ook in helpen. Maar opnieuw zeg ik: hier is het Jezus niet om begonnen. Het liefhebben van je vijand heeft niet de betekenis

'dat iedereen nou eenmaal fouten maakt' en dat dit en excuus is om je eigen mensvijandig gedrag te bagatelliseren.

Jezus zegt tegen ons die naar Hem willen luisteren: 'heb je vijanden lief'. We hebben de spiraal naar het middelpunt bewandeld en proberen nu te horen wat Jezus wél zegt. Jezus zegt dit niet tegen christenen die niet als hij doen; Hij heeft het juist tegen mensen die werkelijk zoals Hij proberen te leven. En dan heeft hij het niet over halfzachte eitjes. Dan heeft Hij het niet over onzichtbare, karakterloze mensen, maar dan heeft Hij het over mensen die hun stem verheffen tegen onrecht. Of het gebeurt door de machtigen of de mensen zonder macht, dan gaat het om inzet voor de zwakkeren, waar niemand voor zorgt; die, zoals het zo vaak in de Bijbel klinkt, 'geen herder hebben'. Tegen jullie die naar mij luisteren, zeg Ik 'Heb je vijand lief'. Het gaat om mensen die als Jezus hun stem verheffen en tot daden van verzet en ontferming komen. We hoeven onze vijand niet lief te vinden, maar Jezus vraagt ons om te doen als Hij.

Dan komen we wel tot de kern. Wat betekent het, te doen als Jezus doet? Jezus ziet alle mensen als *mensen*. Hij kijkt naar mensen en ziet hen niet als anders-gelovigen of als homo of als vluchteling of wat dan ook... Jezus ziet de *mens*. Het is om mensen, alle mensen, ook zijn vijanden, dat Jezus verdraagt spot en marteling en aan het kruis zegt: 'Vergeef hen, ze weten niet wat ze doen'. Hij reduceert ons niet tot man, of 'maar een' vrouw, tot een seksuele voorkeur, tot een afkomst. Hij ziet ons hele menszijn. En dat is behoorlijk bloot. Naakt. Want wat zijn wij als wij al die dingen die ons kleden, afleggen? Jezus luistert, ziet de mens in zijn kern. Dit zijn wij en al het andere is maar een kleed dat we om ons heenslaan.

Wie het kruis bij Jezus wegdenkt (en Hij hangt er niet voor niets nagenoeg naakt), wie het kruis van Jezus wegdenkt die mist hier de kern van 'heb uw vijanden lief'. 'Zie de mens', zei Pilatus en hij sloeg de spijker precies op zijn kop. 'Zie de mens'; niet een stukje, niet een deel, maar de kwetsbaarheid, onze hele, complexe en tegelijkertijd naakte identiteit. Dat is voor de mensen die naar Jezus willen luisteren de weg ten leven. Zoekend, worstelend, terugvallend en weer opstaan, maar altijd die ander zien als *mens*. Zelfs als het je vijand is. In de uiterste consequentie kan dat er toe leiden dat de wereld ons haat en ons kruis opricht. Want wie de liefde zo radicaal wil leven, krijgt vijanden. We zitten hier omdat we iets hebben gehoord van het bevrijdende, dat Jezus ons allemaal ziet als mensen. Ons en onze vijanden. *Dat* is onze redding. Amen.